

Nová studie: Vyšší sebevraždnost kvůli ekonomické krizi? Silnějším vlivem je podnebí

Mezi veřejností panuje názor, že sebevraždnost je úzce provázána s ekonomickou krizí a že v jejím důsledku sebevražd přibýlo. Realita je však výrazně složitější. Ukazuje to nová, svým rozsahem a zaměřením unikátní mezinárodní studie, která zkoumala vliv ekonomické situace a podnebí hned ve 29 státech a na níž se podíleli vědci z Národního ústavu duševního zdraví.

Více proměnných

Počet sebevražd přepočtený na počet obyvatel mezi jednotlivými zeměmi výrazně kolísá a již léta je předmětem diskusí otázka, které faktory jej ovlivňují. Nejčastěji se obracela pozornost k podnebí, ekonomické situaci v daných oblastech a potom samozřejmě k míře religiozity, stravovacím zvyklostem, míře nezaměstnanosti, spotřebě alkoholu a v posledních letech se do centra pozornosti dostává i vliv spotřeby antidepressiv. „Každá z těchto proměnných přitom vykazovala náznaky, že by mohla mít na tuto problematiku zásadní vliv. Vždy se však ale nakonec ukázalo, že najdete výjimky, pro které teorie neplatí – například existence bohatých států s vysokou sebevraždností a naopak. Odborníci si tak kladli otázku, kde je v teorii chyba. Ukazuje se, že zřejmě v tom, že fenomén sebevraždnosti se v různých oblastech splétá z různých proměnných. Jeden trs proměnných tak nevysvětluje problém univerzálně pro celou zeměkouli,“ vysvětluje jeden ze spoluautorů studie, ředitel Národního ústavu duševního zdraví Prof. MUDr. Cyril Höschl DrSc. FRCPsych.

První studii inicioval Řek Konstantinos N. Fountoulakis a ta mapovala vztah ekonomické krize k sebevraždnosti v Evropě. Přišla tehdy se zajímavým nálezem, že zvýšená sebevraždnost v Evropě mírně předcházela samotnou krizi – intuitivně by se přitom zdálo, že tomu bude naopak. Poté, co studie vyšla, objevily se hlasy, které upozorňovaly na to, že studie zanedbává další důležité faktory, které mohou mít na sebevraždnost vliv. „Toho si autoři studie byli samozřejmě vědomi, problém však byl získat srovnatelná data. Vhodnou proměnnou se ukázalo být podnebí – teplota, srážky a podobně. Zrodil se nápad započítat tuto proměnnou spolu s tou ekonomickou v rámci vícerozměrné statistiky – v tom je studie naprosto unikátní,“ přibližuje profesor Höschl.

Větší zima + horší ekonomická situace = více sebevražd

Nová studie tak zkoumala data z 29 evropských zemí za období 2000 – 2012, která zachycovala sebevraždnost u mužů a žen (podle WHO), ekonomická data (dle Světové banky) a klimatické proměnné. Odvozené modely, zohledňující podnebí i ekonomickou situaci, vysvětlovaly 62,4 % sebevražd u mužů, ekonomické proměnné 26,9 % a klimatické 37,6 %. U žen pak oba faktory ovlivnily 41,7 % sebevražd, ekonomické 11,5 % a klimatické 28,1 %.

„Ukazuje se, že podnebí je ještě silnějším faktorem než ekonomické vlivy. Napříč státy zasaženými krizí se táhne pásmo od jihu k severovýchodu coby pozitivní gradient sebevraždnosti – nejvyšší je v pobaltských republikách a v oblasti Ruska. Zjednodušeně řečeno tak platí, že pokud je ve společnosti větší nezaměstnanost a zároveň větší zima, bude sebevraždnost vyšší. „Například

v Řecku, které je krizí postiženo velmi výrazně, stoupla sebevraždnost jen málo oproti dalším oblastem. Kritici mohou namítnout, že to lze připsat náboženským vlivům, společnost je však dnes již poměrně dost sekularizovaná a není více religiózní než třeba Slovensko, kde je však sebevraždnost mnohem vyšší,“ vysvětluje profesor Höschl.

Globální oteplování může hypotézu podpořit

Aktuální studie by tak mohla pokračovat dvěma směry. První z nich by znamenal obohatit analýzu o další proměnné, jako jsou spotřeba alkoholu, religiozita, rozvodovost a podobně. Druhý směr dále pracuje s vlivem klimatických podmínek: „Znamenalo by to zopakovat tuto studii například za deset let – globální oteplování by mělo dle naší hypotézy způsobit, že totéž místo v případě oteplení bude mít při dalším zkoumání nižší sebevraždnost,“ uzavírá prof. Höschl.